

BREU HISTÒRIA DE LA LITERATURA CATALANA

1. La literatura trobadoresca i el món dels trobadors: l'amor cortès.

a. Contextualització històrica:

- L'edat mitjana és un període de la història molt extens que comprèn uns deu segles (s V fins a XV).
- L'any 476 va caure l'Imperi Romà d'Occident perquè els pobles germànics que l'havien ocupat van prendre el poder polític i militar a l'últim emperador romà i van convertir tot aquell territori en un conjunt de regnes germànics. Carlemany reconstruí aquell imperi al voltant de l'any 814; els seus néts es repartiren el territori i començaren a néixer els països del centre d'Europa com els coneixem avui.
- A Hispania es creà la Marca Hispànica (sud dels Pirineus) per lluitar contra els exèrcits hispànics. Ara bé, aquest no era l'únic perill a superar: l'Imperi Bizantí, hongaresos, eslaus, normands. atacaven constantment els regnes cristians.
- Aquest clima de violència exterior i de por a les invasions farà que la gent del camp, que encara estava absolutament ruralitzada, sentís terror per l'arribada de l'any 1000 (prediccions de cataclisme i final de la humanitat).
- Als segles XI-XIII neix una nova estructura social: el feudalisme, un sistema de relacions socials molt complex que se centra inicialment a França. El rei repartia les terres entre els cavallers-nobles que l'havien ajudat durant les campanyes militars, i aquests nobles aviat aconseguien el dret d'impartir justícia a les seves terres, de cobrar-hi impostos i d'explotar-les sense la intervenció del rei.
- Els nobles esdevenien senyors del territori i els camperols rebien a canvi protecció enfront dels invasors. Aquesta societat es dividia en tres classes socials: els que resaven (importància de l'Església), els que lluitaven i els que treballaven. Així, esdevé una estructura piramidal on el papa i el rei són a dalt, el poble a la base i el clergat i la noblesa enmig. S'hi establiren relacions de vassallatge.

b. Moviment literari:

- Al segle XI neix un altre gènere literari que reflecteix el màxim refinament dels costums cavallerescos: la **lírica trobadoresca**. Va néixer a les corts d'Occitània. És en aquest context on la dona per primera vegada imposa una nova concepció de l'amor: no vol ser només un objecte sexual, sinó que vol que els cavallers s'hagin de guanyar el seu amor; i no per la força, sinó per la cultura, la gentilesa, la música i la paraula.
- Es crea l'amor cortès, on l'home pateix i se sent inferior a la dama. Es troba sol davant d'un amor pràcticament impossible (la dama era sempre casada perquè les donzelles no tenien estatut jurídic). Per primera vegada en una llengua romànica, el provençal, l'home expressa els seus dubtes, la seva tristesa i la seva soledat en forma de poesia.

- Les relacions feudals es traslladen a l'amor i es crea una relació de vassallatge entre els dos amants (la dama es converteix en la imatge del senyor feudal: poderós i inabastable). Així, l'amant se sent rebutjat i allunyat de la dama, emmalalteix d'amor i diu que mor d'amor.
- Diferències entre trobador i joglar:
 - a. Trobador: procedia de qualsevol classe social, però sempre era una persona culta que escrivia una cançó (poema musicat de tema amorós). Els trobadors vivien a les mateixes corts i viatjaven per tot Europa.
 - b. Joglar: el públic no sentia la lectura d'un poema, ni l'arribava a tenir mai a les mans, en un full o en un llibre: era una cançó, que si agradava, es podia aprendre de memòria. Aquesta cançó la cantava el joglar. Era un home de vida nòmada que era músic i cantant. Sabia improvisar, allargar o acurçar els poemes depenent dels seus espectadors.
- Els dos gèneres més importants de la literatura trobadoresca foren la cançó i el sirventès (poema de compromís polític que pot comprendre acusacions personals, atacs directes, insults. són un exemple de comportament social de la seva època).

L'ÚLTIM TROBADOR: AUSIÀS MARCH

1. Contextualització històrica:

- Es pot dir que el segle XV és el Segle d'Or de la literatura catalana. Amb el centre cultural desplaçat a València i amb autors que pertanyien a la petita noblesa i a la burgesia, als segles XIV i XV la literatura catalana va assolir el moment més àlgid.
- La influència del Renaixement provocarà els canvis de les idees i de l'actitud moral en la prosa i la poesia.
- València esdevindrà la nova capital cultural per causes econòmiques, socials (pestes a Catalunya), religioses (els papes Borja eren valencians), polítiques (guerres civils a Catalunya i l'antipatia de la noblesa catalana cap als Trastàmara) i estratègiques (els ports valencians són més centrals per moure's pel Mediterrani).
- Sorgirà tota una generació de poetes (Andreu Febrer i Jordi de Sant Jordi) que aniran introduint canvis a la poesia trobadoresca, fent-la així més propera a l'Humanisme.
- En la prosa destacarà l'Escola Valenciana, representada per Joan Roís de Corella i Jaume Roig amb *l'Espill*.

2. Autor:

Ausiàs March:

- Fill de família noble valenciana, va créixer molt protegit i fou educat pels millors tutors. Va haver d'aprendre a ser un bon cavaller i un bon home de lletres. Fou falconer reial i es casà dues vegades. No va tenir fills legítims i sabem que tingué 4 amants (els va dedicar els seus poemes).

- Característiques de la seva poesia:
 - Usarà el català (no el provençal).
 - Conservarà la forma de la cançó trobadoresca i el senyal de la dama:
 - a. Plena de seny : És un amor no correspost. Acusa la dama de no estimar-lo i se sent el major amador de la història (es compara als clàssics).
 - b. Llir entre cards: És un amor correspost i la seva dama esdevé la perfecció humana (dona angelicata). Dicotomia entre amor espiritual i amor carnal'
 - c. Amor, amor : Admet ell tampoc no és perfecte. És un amor molt més humà. Arriba a la conclusió que els dos sexes no s'entendran mai.
 - d' Oh foll d'amor: És un amor violent i insultant. Recrimina a la dona la seva immoralitat.
 - El fons té influència de l'humanisme (dona angelicata, davallada als inferns, influència dels clàssics llatins.)
 - La seva temàtica amorosa és molt innovadora. Hi ha una lluita entre amor carnal i amor espiritual'
 - Ús de llargues comparacions i metàfores per donar èmfasi als seus sentiments. Les imatges referents al món de la mar són molt constants (el port és l'amor de la seva estimada).
 - No se sent comprès per les seves estimades i arriba a optar per la soledat.
 - El tema de la mort l'arriba a obsessionar i es preocupa molt per la salvació de la seva ànima (*Cants de mort* i *Cant espiritual*).

LA PARAULA D'UN GENI: RAMON LLULL

1. Contextualització històrica:

- L'Edat mitjana és un període de la història molt extens que comprèn uns deu segles (s V fins a XV).
- Segles XI-XIII neix una nova estructura social: el feudalisme, un sistema de relacions socials molt complex que se centra inicialment a França. El rei repartia les terres entre els cavallers-nobles que l'havien ajudat durant les campanyes militars, i aquests nobles aviat aconseguien el dret d'impartir justícia a les seves terres, de cobrar-hi impostos i d'explotar-les sense la intervenció del rei.
- Els nobles esdevenien senyors del territori i els camperols rebien a canvi protecció enfront dels invasors. Aquesta societat es dividia en tres classes socials: els que resaven (importància de l'Església), els que lluitaven i els que treballaven. Així, esdevé una estructura piramidal on el pap i el rei són a dalt, el poble a la base i el clergat i la noblesa enmig. S'hi establiren relacions de vassallatge.

2. Autor:

- Fill de repobladors, va néixer a Mallorca l'any 1232? Fins als 23 anys va viure a la Cort i va dur una vida cortesana. Es va casar amb Blanca Picany, va tenir dos fills i seguí amb la seva vida promíscua. Als trenta anys tengué cinc visions de Jesucrist crucificat i decidí canviar de vida. Vengué totes les seves pertinences, abandonà la família i es dedicà a fer vida contemplativa al Puig de Randa.

Estudià llatí i àrab i va escriure l'esbós d'una obra, l'*Art abreuçada d'atropar veritat*, amb l'objectiu de convertir els infidels. Va viatjar moltíssim per tot Europa i Àfrica, on va ser empresonat i expulsat diverses vegades. L'any 1276 fundà una escola a Miramar amb la finalitat de formar missioners. Morí als 84 anys amb fama de savi i d'home sant.

- La seva obra està escrita en català, llatí i àrab. Inicià l'ús del català com a llengua de cultura i de ciència i hi aportà un gran enriquiment .

- Va escriure moltes obres:

- *Llibre de l'orde de cavalleria*: és un tractat del comportament moral, social i polític dels cavallers. Aquest llibre l'usarà Joanot Martorell per escriure *Tirant lo Blanc*.

- *Llibre de les meravelles o Fèlix* ,on hi inclou el *Llibre de les bèsties*: a través d'una faula mostra com s'ha de governar.

LA LITERATURA RELIGIOSA I MORAL: EL MÓN MÀGIC DE LA PARAULA.

1. Contextualització històrica:

- Paral·lelament a l'escriptura de les quatre grans cròniques, a la Corona d'Aragó i a la resta d'Europa l'Església anava adquirint un poder polític i econòmic molt important gràcies al sistema feudal, que la protegia, sobretot durant els segles XII-XIII. Ara bé, aviat varen sorgir diverses propostes de reforma dels costums religiosos que van ser eliminades d'una manera molt violenta.

- El poder de l'Església es va afeblir durant el segle XIV, i els problemes interns es van agreujar fins al punt que la cristiandat es va dividir en dos bàndols encapçalats per dos papes (Cisma d'Occident). Aquesta crisi de l'Església va anar acompanyada d'una crisi demogràfica (Pesta Negra), econòmica (males collites) i socials (guerres). Com a conseqüència de tots aquests problemes, la gent va anar abandonant les creences religioses i va començar a creure més en supersticions i malefícis per poder superar la crisi, fet que va contribuir a afeblir més l'Església.

- Els escriptors del segle XIV són un reflex clar de la crisi per mitjà de la seva obra: Francesc Eiximenis i Vicent Ferrer van intentar fer conèixer la doctrina de l'Església perquè la gent tengués un gran fervor religiós. Anselm Turmeda va ser un escèptic i es convertí a l'Islam, i Isabel de Villena va intentar demostrar un model de perfecció basat en la figura de Jesucrist per defensar les dones de la misogínia d'aquella època.

2. Francesc Eiximenis , Sant Vicent Ferrer i Anselm Turmeda:

- **Francesc d'Eiximenis**: 1327-1409. Va intentar defensar a les seves obres els valors cristians i es va proposar explicar els fonaments del cristianisme autèntic sense

especulacions filosòfiques, sinó servint-se de les tradicions populars. Per aconseguir-ho fa servir els recursos de les historietes, els acudits, les faules, la ironia, la sàtira i l'humor amb una prosa planera en contrast amb la prosa llatinitzant dels humanistes i de la Cancelleria. La seva gran obra és *Lo Crestià*, una enciclopèdia del saber cristià de l'època que tracta temes com la teologia, la moral i la política.

- **Sant Vicent Ferrer:** Va dedicar tota la seva vida a predicar la doctrina de Déu per convertir els jueus i els sarraïns. Va aconseguir conversions multitudinàries i va viatjar per tot Europa per predicar. Fos on fos, sempre predicava en català i sembla que l'entenien gràcies a la dramatització amb què ho feia i a tots els recursos retòrics que usava. Els seus sermons sempre seguien la mateixa estructura: presentació del cas, dramatització i moralització. No va escriure els seus sermons, sinó que eren recollits per notaris i escrivans que el seguien.

- **Anselm Turmeda:** mallorquí que estudiava teologia. Un dia va llegir: .darrere meu vendrà el Paràclit. .nom que designava Mahoma-. S'interessà pel tema, es convertí a l'Islam i anà a viure a Tunis. Les seves obres més importants són: *El llibre dels bons amonestaments* i *La disputa de l'Ase*.

LA LITERATURA HISTORIOGRÀFICA: PROPAGANDÍSTICA REIAL

1. Contextualització històrica:

- L'Edat mitjana és un període de la història molt extens que comprèn uns deu segles (Segle V fins a XV).
- Segles XI-XIII neix una nova estructura social: el feudalisme, un sistema de relacions socials molt complex que se centra inicialment a França. El rei repartia les terres entre els cavallers-nobles que l'havien ajudat durant les campanyes militars, i aquests nobles aviat aconseguien el dret d'impartir justícia a les seves terres, de cobrar-hi impostos i d'explotar-les sense la intervenció del rei.
- Els nobles esdevenien senyors del territori i els camperols rebien a canvi protecció enfront dels invasors. Aquesta societat es dividia en tres classes socials: els que resaven (importància de l'Església), els que lluitaven i els que treballaven. Així, esdevé una estructura piramidal on el pap i el rei són a dalt, el poble a la base i el clergat i la noblesa enmig. S'hi establiren relacions de vassallatge.
- Les cròniques tenen els seu referent als *cronicons* medievals (segle XII) → historien fets recents o contemporanis (no fets passats). Els autors se servien de cançons o narracions joglaresques. La versió en vers són els cantars de gesta (poesia èpica).
- Recorda: tot i que els cronistes no pretenien fer literatura, l'ús que fan de recursos expressius i retòrics a les cròniques tenia com a finalitat donar amenitat al seu relat. Per això, les quatre grans cròniques catalanes, a banda del seu valor històric, són la primera manifestació literària catalana en prosa.

2. Les quatre grans cròniques:

- **Libre dels feyts** o crònica de Jaume I: sembla que la va redactar entre 1240 i 1274. Es considera que l'autor fou el mateix rei, però recorda que la va inspirar i dictar (no la va escriure de la seva mà). Explica la vida del monarca des del seu naixement fins a la mort. Hi ha moments molt intimistes (no usuals a la seva època) i està escrita en plural majestàtic. Els fets més importants que conta són la conquesta de Mallorca i la de València.
- **Libre del rei En Pere** o crònica de Bernat Desclot: escrita entre el 1283 i el 1288. Aquesta crònica la va escriure Bernat Escrivà, un personatge de la cort amb un càrrec administratiu. El nucli principal de l'obra correspon al regnat de Pere el Gran. L'interès d'aquesta crònica és sobretot històric.
- **Crònica** de Ramon Muntaner: polític i militar, va participar en la conquesta de Menorca i va viure a Mallorca. Intenta explicar la història de Catalunya des de temps de Jaume I fins al regnat d'Alfons III el Benigne. Vol mostrar la grandesa de la nació catalana i dels seus reis. Aquesta crònica la farà servir Joanot Martorell per escriure *Tirant lo Blanc*. És la crònica que té més valor literari, ja que l'autor la va escriure per ser escoltada, seguint les recitacions dels poemes èpics dels joglars.
- **Crònica** de Pere el Cerimoniós: 1309-1387. És un dels regnats en què la Corona d'Aragó va tenir més territoris perquè va integrar Mallorca i Sicília a la Corona. Va voler evocar la història a través de l'estricta testimoniatge dels documents oficials quan es tractava dels fets passats o no presenciats personalment. També va dictar els escrits.

* Recorda: l'objectiu de les cròniques era propagandístic (explicar al poble les gestes dels seus reis)

LA CORT I EL MÓN CAVALLERESC:

1. Contextualització històrica:

Els antecedents de la novel·la els trobam al segle II a Grècia. La primera literatura d'evasió que es presentava com una història es va dir *Històries veritables*. Aquest tipus de literatura es caracteritza per explicar històries d'aventures i d'amor en uns llocs famosos que mitificaven el passat en èpoques de crisi → Novel·les idealistes gregues: lluita entre bons i dolents. Sempre tenen un final feliç. Les primeres mostres de novel·la en llengua romànica són els *romans* francesos, que recullen temes de mitologia grega, i l'estructura dels quals recorda molt les novel·les idealistes gregues. Ara bé, aquesta novel·la també recull la llegenda medieval de tradició bretona del rei Artús i els cavallers de la Taula Rodona, que explica els ideals de l'heroi de l'època (el cavaller), que consisteixen a salvar una noble donzella que estima i que és presonera dels seus enemics. Aquestes novel·les evolucionaran cap a l'anomenada novel·la bizantina i es mesclaran amb la literatura àrab (contes com les mil i una nits), que també té unes característiques especials: uns herois d'una gran bellesa física empesos a la fatalitat per culpa de la màgia i dels genis malignes, en un ambient de luxe, de sensualitat i de seducció.

Així, a les novel·les catalanes del segle XV hi podem trobar elements de tots aquests tipus de narració: la novel·la idealista grega, els *romans* de cavalleria francesos, la novel·la bizantina i els contes àrabs.

Antecedents de la novel·la catalana:

- Ramon Llull al segle XIII ja havia iniciat la ficció catalana en prosa .
- Segles XIII-XIV: tenim les quatre grans cròniques. Podem dir que aquí s'inicia el naixement de la prosa de ficció en català i amb plena consciència artística.
- Segle XV: Influència de l'Humanisme, que aportarà el gust per la prosa llatinitzant, elements mitològics i una revisió de l'amor cortès. Introdueix el món interior dels protagonistes (neixen els personatges .rodons.).
- Una altra influència (però de difusió oral) d'aquests segles seran les llegendes religioses (vides de sants, miracles, vida de Jesucrist.) i les novel·les exemplars (narracions curtes amb un ensenyament moral).
- Les novel·letes sentimentals .breus que resolen un problema amorós- són unes obretes medievals en molts d'aspectes que esdevindran un petit esglaó per preparar el públic per a la nova sensibilitat de l'Humanisme.

2. Llibres de cavalleries i novel·la cavalleresca. Influències de la llegenda artúrica.

Llibres de cavalleria: influència de la llegenda artúrica . Chrétien de Troyes recopilà el conjunt de llegendes artúriques i hi incorporà l'element cristià (recerca del sant Graal). Tenen unes característiques específiques: llocs desconeguts, temps inconcret, personatges irrealment, influència de la màgia i del destí i escrites en vers. Un exemple d'aquests llibres serà l'*Amadís de Gaula*..

Novel·la cavalleresca: La llegenda artúrica ja no és el tema principal, són llocs coneguts, amb un temps real, uns protagonistes humans, i la màgia i el destí ja no hi tenen gaire importància (pràcticament desapareixen). Les novel·les més destacades seran *Curial i Güelfa* i *Tirant lo Blanc*.

3. Joanot Martorell: Tirant lo Blanc

Joanot Martorell:

- Va tenir una vida de llegenda i això l'ajudà a escriure la seva obra. Podem dir que *Tirant lo Blanc* és el fruit de les seves il·lusions i frustracions. És allò que hauria pogut ser la seva vida i, en general, la vida d'Occident.
 - Va néixer el 1413?, fill d'una família de noblesa mitjana valenciana. Els seus pares moriren molt joves, i ell i el seu germà es varen haver d'encarregar de les despeses familiars. Sorgiren problemes amb els casaments de les seves germanes :
 - Una es casà amb Ausiàs March i morí molt jove. Tengueren problemes amb la dot i els March i els Martorell quedaren barallats.
- El problema més greu va venir amb la segona germana. Festejava amb un cosí seu i, fruit de la confiança, un vespre es prometeren en matrimoni i passaren la nit junts.

L'endemà el cosí desaparegué i no va voler saber res més de l'al·lota.

- Aquests problemes feren que els Martorell perdessin gran part del seu poder adquisitiu. El poc que els quedava ho gastà Joanot anant a la Cort d'Anglaterra per

esperar la lluita amb els seu cosí, al qual li va enviar una lletra de batalla que mai no rebé resposta. És allà on descobrirà la llegenda de Guy de Warwick i la incorporarà més endavant al *Tirant lo Blanc* (Guillem de Varoic).

▪ Definitivament s'arruïnaren i acabà fent de bandoler. Sabem que fou empresonat i escriví durant aquella època el *Tirant*. A punt de morir va donar el manuscrit a Martí de Galba (era editor), qui va revisar l'obra i sembla que hi introduí alguns canvis.

Influències de *Tirant lo Blanc*:

- La llegenda de Guy de Warwick.
- El llibre de l'orde de cavalleria de Ramon Llull (a l'obra surt amb el nom d'*Arbre de batalles*).
- La *Crònica de Ramon Muntaner*.
- Les aventures de l'Infant de Portugal'

Estructura del *Tirant*:

- Tirant a Anglaterra: coneix Guillem de Varoic i l'ensenya a ser un bon cavaller. Primeres aventures com a cavaller i com a amador.
- Tirant a Sicília i a Rodes: aventures de l'Infant Felip i la princesa Ricomana.
- Tirant a Grècia: Aventures amoroses amb la princesa Carmesina. Són els capítols de la Cort (ens mostren el comportament amorós i social del moment).
- Tirant al Nord d'Àfrica: El protagonista es converteix en un gran estratega i militar i converteix al cristianisme milers d'infidels.
- Tirant a Constantinoble: guanya la gran batalla als turcs (a la realitat no fou així) i mor d'una pulmonia.

S XIV-XV EL RETORN DE L'HOMME. L'HUMANISME.

1. Contextualització històrica:

- Els segles XII-XIV presenten ja una crisi de valors que no fa altra cosa que anunciar la cloenda d'una etapa de la història (l'edat mitjana) i la presència de noves actituds davant del món que duren cap al que anomenem edat moderna: es tracta de l'**Humanisme** i el seu moviment, que coneixem com a **Renaixement**.
- La raó humana es comença a imposar a l'hora d'entendre el món, per damunt d'aquella raó divina que ho explicava tot durant la llarga etapa medieval' El teocentrisme deixarà lloc a l'antropocentrisme, que col·locarà l'ésser humà com a eix de totes les coses, perquè és l'únic ésser de la creació capaç de pensar i de reflexionar.
- L'Humanisme començà a Itàlia, ja que allà l'estructura feudal no va prendre molta de força i ben aviat les ciutats hi prendran un relleu cabdal' A les ciutats hi apareix la burgesia (classe social que anirà imposant els seus gustos, les seves inquietuds i el seu racionalisme). Les ciutats italianes esdevenen ciutats-Estat i competiran entre si en bellesa, luxe, poder econòmic i poder social' Apareix l'enyor de la cultura clàssica i la literatura comença a ser concebuda com una realitat artística.

▪ **Impulsors de l'Humanisme:**

✓ Francesco Petrarca: la seva poesia és una reflexió del sentiment amorós que predomina sobre els propis sentiments, ja siguin d'angoixa o de goig.

✓ Dante: va escriure **La Divina Comèdia** i concep la creació poètica com el **Dolce stil**

nuovo (poesia diferent a la trobadoresca). Abandona la visió feudal de la dama i introdueix el concepte de la **Donna angelicata** (la dona amb connotacions sobrenaturals)

✓ Boccaccio: va escriure **el Decameron** i **Il Corbaccio** .és una sàtira contra un vídua

que s'havia burlat de l'amor de l'autor i constitueix una diatriba contra les dones; Bernat Metge usará alguns dels seus passatges per escriure *Lo Somni*.

2. Moviment literari a la Corona d'Aragó:

▪ La introducció de l'Humanisme a les lletres catalanes esdevingué un procés lent.

▪ Destaca l'interès per part dels intel·lectuals aragonesos i catalans envers la cultura clàssica i llur gran avidesa d'incorporar un estil d'escriptura que prové d'Itàlia i que té una gran elegància. Aquesta importància es manifestarà en el camp de la prosa, ja que la poesia seguirà encara els models trobadorescos.

▪ En tot aquest canvi hi va tenir molt a veure la Cancelleria Reial (reorganitzada pel rei Pere el Cerimoniós). Per poder treballar com a canceller s'havia de dominar a la perfecció el català, l'aragonès i el llatí (llengua de cultura i de relacions exteriors).

Així, s'aplegaren persones d'una gran cultura que esdevingueren els primers traductors seriosos d'obres clàssiques en català. La seva relació amb Itàlia féu que ben aviat començassin a redactar els seus escrits imitant l'elegància de la prosa italiana, tot incorporant l'hipèrbaton i els cultismes lèxics. És així com se substituï el model lul·lià de prosa que havia prevalgut fins al moment.

3. Bernat Metge:

▪ 1340-1413. Home culte, bon coneixedor del llatí (havia traduït algunes obres clàssiques). Fou canceller, escrivà i secretari reial' Hagué d'afrontar acusacions de malversació de diners i una acusació de ser culpable de la mort sobtada del rei Joan I (cosa que feia que la seva ànima restàs condemnada, ja que no havia rebut auxili espiritual). La seva gran obra, *Lo somni*, serà una defensa contra aquestes acusacions. Martí l'Humà l'absoldrà de dites acusacions i l'autor seguirà gaudint dels seus privilegis a la cort.

▪ **Lo somni:** Estructurada en quatre llibres. Usa el recurs del diàleg com a mètode de persuasió (emprat per Plató i Ciceró) i la presència de personatges de la mitologia clàssica (Orfeu i Tirèsies). Així, aquesta obra esdevindrà un model de prosa del seu temps. Cal remarcar que fou el primer autor en llengua catalana que va escriure amb una finalitat exclusivament literària.

S XVI-XVII I XVIII. LA DECADÈNCIA: UN MÓN SALVAT PEL POBLE.

1. Contextualització històrica:

- A partir del segle XVI, la cultura catalana entra en un període de clar afebliment en comparació amb la força que havia tengut els tres segles anteriors.
- Els segles XVI-XVII i XVIII es caracteritzen per la poca producció literària culta, però no pas popular, i per això a aquest període se li ha posat el nom de Decadència. Però com que una decadència implica una desaparició, i la cultura catalana no va pas desaparèixer, aquest terme ha estat posat en qüestió i actualment se sol evitar.
- Durant aquests segles sorgiren quatre moviments (Renaixement, Barroc, Neoclassicisme i Il·lustració).
- Causes socioculturals de la Decadència:
 - L'any 1469 s'uneixen les corones de Castella i Aragó amb els Reis Catòlics. El 1492 Castella esdevé una corona rica (descobriments d'Amèrica). La Corona d'Aragó comença un procés de davallada social, política i econòmica → la Corona es castellanitza.
 - Extinció del Casal de Barcelona i adveniment de la dinastia dels Trastàmara, d'origen castellà.
 - Tots aquests factors van comportar una davallada de l'ús del català com a llengua parlada i, sobretot, com a llengua literària.
 - Tot això s'agreuja durant el segle XVII (guerra dels Segadors i Tractat dels Pirineus .es perd Catalunya Nord-), i s'acabarà d'arrodonir al segle XVIII amb els Decrets de Nova Planta . Felip V aboleix les constitucions de Catalunya, València i Mallorca-. A partir d'aquí, la cultura catalana rebrà una dura repressió.

2. La literatura popular:

Entenem per literatura popular les manifestacions orals creades per la gent a partir de la necessitat que té d'expressar les seves vivències, les creences, les pors, els desitjos, etc.

No l'escriu pas tot el poble o tota la gent, sinó un individu anònim que recull una

tradició. Aquesta obra es continua trasmetent oralment. La majoria de gèneres de la literatura popular solen ser en vers, perquè així són molt més fàcils de recordar.

La literatura tradicional difereix de la popular pel que fa a l'anonimat (és d'un autor conegut, encara que la majoria de gent ja no se'n recordi) i a l'oralitat (és una literatura culta perquè parteix d'un escrit i de la notació musical). Amb el temps la gent es fa seva una composició de l'autor i l'altera com si fos d'origen popular.

Gèneres de la literatura popular:

a. Les cançons religioses giren entorn de les grans festivitats del cristianisme: Nadal, Pasqua. N'hi ha de dos tipus: goigs i nades.

b. Les cançons profanes tenen composicions de temàtica molt diversa. En tenim de diferents tipus:

1. El romancer és un reflex dels mites que corrien entre el poble, generalment

imposats per poetes que cantaven les gestes dels grans herois.

2. Corrandes: designa un conjunt molt ampli de cançons curtes de quatre versos heptasil·làbics. Tenen una gran varietat remàtica (d'amor, d'enyorança, de fadrins.).

3. Gloses: compostes pels glosadors que, sobretot a Mallorca i Menorca, improvisen sobre qualsevol tema.

4. Cançons de pandero: lloança d'una persona en la celebració d'un esdeveniment molt important: nuvi, núvia, mare.eren acompanyades amb la percussió d'un pandero.

5. Cançons de bressol: peces fetes amb sons onomatopèics (non-non) per accentuar-ne el ritme monòton que es cantaven per bressar els infants.

c. El teatre: el podem dividir en **religiós i profà**. El primer fa referència als cicles religiosos i vides de Jesucrist i dels sants. El segon és representat pels entremesos que es feien a les grans festes.

d' Rondalles, mites i llegendes:

1. Rondalles: narracions anònimes que es transmeten oralment d'uns fets que es presenten com a imaginaris. N.hi de molts tipus i solen tenir certes característiques (fórmula d'inici i d cloenda, el viatge iniciàtic .)

2. Mites: narren uns fets ambientats en un món que se suposa que va existir (històries d'herois, déus.). Són un intent d'explicar i donar sentit a l'existència.

3. Llegendes: relats que es presenten com a verídics i situen l'acció i el temps, cosa que no fan les rondalles. El protagonista sol ser un personatge històric. Actualment, les llegendes urbanes perviuen i es modifiquen a través d'Internet.

3. Renaixement, Barroc, il·lustració i Neoclassicisme:

▪ **Renaixement:** és la culminació de l'Humanisme. Hi haurà una gran curiositat científica, però després del Concili de Trento es disoldrà perquè els seus personatges

seran perseguit per la Inquisició. Aquest moviment serà representat per Cristòfor Despuig: *Los col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa*. Recordem que a partir d'ara fins finals del segle XIX, no es tornarà a conrear la prosa (només es farà teatre i poesia).

▪ **Barroc:** corrent artístic europeu que predominarà des de finals del segle XVI fins a mitjan segle XVIII. És un contrast amb l'art de Renaixement. La Contrareforma i les guerres continuades crearan un ambient d'obscuritat que influirà en totes les arts.

Els temes més tractats seran els pas del temps, la fatalitat de l'atzar i els revessos de la fortuna. L'autor més destacat és Francesc Vicent Garcia (Rector de Vallfogona).

▪ **Neoclassicisme:** moviment estètic que va néixer a França . Destaca el rigor per les formes i el racionalisme. Tenia un altre element, el subjectivisme, que desenvoluparà en el Romanticisme.

▪ **Il·lustració:** finals segle XVII- finals XVIII. Els descobriments tècnics feren que els intel·lectuals tenguessin plena confiança en el mètode científic i es desenvolupàs l'esperit crític. A Menorca (que estava sota la Corona Britànica) hi destacarà Joan Ramis amb la seva obra *Lucrècia*. És una tragèdia clàssica.